

ಸಮ್ಯಗ್ ಶರ್ತನದ ಅನ್ಯಥಾರೂಪ

ದೇವ-ಗುರು-ಧರ್ಮದ ಪ್ರತೀತಿ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವವಾಗುತ್ತದೆಂದು ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ. ಇಂಥ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಮನ್ನಿಸಿ ಅರಹಂತದೇವ, ನಿರ್ಗುಣಗುರು, ಜೈನಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಹೊರತು ಪಡಿಸಿ ಇತರರಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದರ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿದೆ; ಆದರೆ ಅವರ ಗುಣ-ಅವಗುಣಗಳ ಪರೀಕ್ಷೆ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ, ಅಥವಾ ಪರೀಕ್ಷೆ ಮಾಡಿದರೂ ಕೂಡ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ನಿಜವಾದ ಪರೀಕ್ಷೆ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ, ಬಾಹ್ಯ ಲಕ್ಷಣಗಳ ಮುಖಾಂತರ ಪರೀಕ್ಷೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಇಂಥ ಪ್ರತೀತಿಯಿಂದ ಸಂದೇವ-ಗುರು-ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸುತ್ತಾರೆ.

ದೇವಭಕ್ತಿಯ ಅನ್ಯಥಾರೂಪ

ಅರಹಂತ ದೇವರಿಂದ. ಇಂದ್ರಾದಿಗಳಿಂದ ಪೂಜ್ಯರಿಂದ, ಅನೇಕ ಅತಿಶಯ ಸಹಿತರಿದ್ದಾರೆ, ಕ್ಷುಧೆ ಮೊದಲಾದ ದೋಷಗಳಿಂದ ರಹಿತರಿದ್ದಾರೆ, ಶರೀರದ ಸುಂದರತೆಯನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ, ಸ್ತ್ರೀ-ಸಂಗ ಮದಿಂದ ರಹಿತರಿದ್ದಾರೆ, ದಿವ್ಯಧ್ವನಿಯಿಂದ ಉಪದೇಶ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ, ಕೇವಲಜ್ಞಾನದಿಂದ ಲೋಕಾಲೋಕಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ. ಕಾಮ-ಕ್ರೋಧಾದಿಗಳನ್ನು ನಷ್ಟ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ವಿಶೇಷಣ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಹಲವು ವಿಶೇಷಣಗಳು ಪುದ್ಗಲಾಶ್ರಿತವಿದ್ದರೆ ಹಲವು ಜೀವಾಶ್ರಿತವಿವೆ, ಅವನ್ನು ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನವಾಗಿ ಗುರುತಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಓರ್ವನು ಅಸಮಾನ ಜಾತಿಯ ಮನುಷ್ಯಾದಿ ಪರ್ಯಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಜೀವ-ಪುದ್ಗಲದ ವಿಶೇಷಣಗಳನ್ನು ಭಿನ್ನವಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳದೆ ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ, ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಇವನೂ ಅಸಮಾನ ಜಾತಿಯ ಅರಹಂತ ಪರ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಜೀವ-ಪುದ್ಗಲದ ವಿಶೇಷಣಗಳನ್ನು ಭಿನ್ನವಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳದೆ ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ.

ಅದರಂತೆ ಆ ಬಾಹ್ಯವಿಶೇಷಣಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಅವುಗಳ ಮೂಲಕ ಅರಹಂತದೇವರ ಮಹಾನತೆಯನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಮನ್ನಿಸುತ್ತಾನೆ, ಮತ್ತು ಆ ಜೀವದ ವಿಶೇಷಣಗಳನ್ನು ಯಥಾವತ್ತಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳದೆ ಅವುಗಳ ಮೂಲಕ ಅರಹಂತದೇವರ ಮಹಾನತೆಯನ್ನು ಆಜ್ಞಾನುಸಾರವಾಗಿ ಮನ್ನಿಸುತ್ತಾನೆ ಅಥವಾ ಅನ್ಯಥಾ ಮನ್ನಿಸುತ್ತಾನೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಯಥಾವತ್ತಾಗಿ ಜೀವದ ವಿಶೇಷಣಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡರೆ ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿಯಾಗಿ ಉಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ.

ಅದರಂತೆ ಆ ಅರಹಂತರನ್ನು ಸ್ವರ್ಗ-ಮೋಕ್ಷದಾತ್ಮ, ದೀನದಯಾಳು, ಅಥವೋದ್ಧಾರಕ, ಪತಿತಪಾವನರೆಂದು ಮನ್ನಿಸುತ್ತಾನೆ; ಅನ್ಯಂತದವರು ಕರ್ತೃತ್ವ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಹೇಗೆ ಈಶ್ವರನನ್ನು ಮನ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಇವನು ಅರಹಂತರನ್ನು ಮನ್ನಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಫಲವಂತೂ ತಮ್ಮ ಪರಿಣಾಮಕ್ಕೆ ಅನುಸರಿಸಿ ದೂರಕು ತ್ರಿಧ್ವಂ ಅರಹಂತರು ಅವಕ್ಕೆ ನಿಮಿತ್ತ ಮಾತ್ರರಿದ್ದಾರೆ, ಆದುದರಿಂದ ಆ ವಿಶೇಷಣಗಳು ಉಪಚಾರದಿಂದ ಸಂಭವಿಸುತ್ತವೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ.

ತಮ್ಮ ಪರಿಣಾಮಗಳು ಶುದ್ಧವಾದಲ್ಲಿ ಅರಹಂತರು ಕೂಡ ಸ್ವರ್ಗ-ಮೋಕ್ಷಾದಿಗಳ ದಾತ್ಯಗಳಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಅರಹಂತಾದಿಕರ ನಾವಾದಿಗಳಿಂದ ಶ್ಲಾಘನ ಮೊದಲಾದವು ಸ್ವರ್ಗ ಪಡೆದವೆನ್ನುವಲ್ಲಿ ನಾವಾದಿಗಳ ಅತಿಶಯವನ್ನೇ ಮನ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ; ಆದರೆ ಪರಿಣಾಮವಿಲ್ಲದೆ ಕೇವಲ ನಾಮಸ್ಮರಣೆಯಿಂದಲೇ ಸ್ವರ್ಗದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ, ಎಂದ ಮೇಲೆ ಕೇಳುವವರಿಗೆ ಹೇಗೆ ಆಗುವುದು? ಶ್ಲಾಘನ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಗೆ ಹೆಸರು ಕೇಳುವ ನಿಮಿತ್ತದಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪಾದರೂ ಮಂದ ಕಷಾಯರೂಪದ ಭಾವಗಳಾಗಿರಬೇಕು, ಅವುಗಳ ಫಲದಿಂದ ಸ್ವರ್ಗವಾಗಿದೆ; ಉಪಚಾರದಿಂದ ಹೆಸರಿನ ಮುಖ್ಯತೆಯನ್ನೇ ಮಾಡಿದೆ.

ಅರಹಂತಾದಿಕರ ನಾಮಸ್ಮರಣೆ-ಪೂಜಾದಿಗಳಿಂದ ಅನಿಷ್ಟ ಸಾಮಗ್ರಿಯ ನಾಶ ಹಾಗೂ ಇಷ್ಟ ಸಾಮಗ್ರಿಯ

ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆಂದು ವನ್ನಿಸಿ, ರೋಗಾದಿಗಳ ನಾಶದ ಸಲುವಾಗಿ ಹಾಗೂ ಧನಾದಿಗಳ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯ ಸಲುವಾಗಿ ನಾಮಸ್ಮರಣೆ ಮತ್ತು ಪೂಜಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಇಷ್ಟ-ಅನಿಷ್ಟದ ಕಾರಣವೆಂತೂ ಪೂರ್ವ-ಕರ್ಮದ ಉದಯವಿದ್ದು ಅರಹಂತರೆಂತೂ ಕರ್ತೃಗಳಿಲ್ಲ. ಅರಹಂತ ಮೊದಲಾದವರ ಭಕ್ತಿರೂಪದ ಶುಭೋಪಯೋಗ ಪರಿಣಾಮಗಳಿಂದ ಪೂರ್ವಪಾಪದ ಸಂಕ್ರಮಣಾದಿಗಳು ಆಗುತ್ತವೆ, ಅದುದರಿಂದ ಅರಹಂತಾದಿಕರ ಭಕ್ತಿಯು ಅನಿಷ್ಟದ ನಾಶಕ ಹಾಗೂ ಇಷ್ಟದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯ ಕಾರಣವೆಂದು ಉಪಚಾರದಿಂದ ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆಯಾರು ಮೊದಲಿನಿಂದಲೇ ಸಂಸಾರದ ಪ್ರಯೋಜನ ಸಹಿತ ಭಕ್ತಿ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಅವರಿಗಂತೂ ಪಾಪದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೇ ಇರುವುದು. ಕಾಂಕ್ಷೆ, ವಿಚಿತ್ರ್ಯರೂಪದ ಭಾವಗಳಾಗಿದ್ದು ಅವುಗಳಿಂದ ಪೂರ್ವಕರ್ಮದ ಸಂಕ್ರಮಣಾದಿಗಳು ಹೇಗಾಗುವವು? ಅದುದರಿಂದ ಅವರ ಕಾರ್ಯವು ಸಿದ್ಧವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಆದರೆ ಹಲವರೆಂತೂ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಮುಕ್ತಿಯ ಕಾರಣವೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಅದರಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಅನುರಾಗಿಗಳಾಗಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಅನ್ಯಮತದವರು ಹೇಗೆ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಮನ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ ಹಾಗೆಯೇ ಇವರದೂ ಶ್ರದ್ಧೆಯಾಯಿತು. ಆದರೆ ಭಕ್ತಿಯು ರಾಗರೂಪವಿದ್ದು ಅ ರಾಗದಿಂದ ಬಂಧವಾಗುವುದರಿಂದ ಅದು ಮೋಕ್ಷದ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ. ರಾಗದ ಉದಯಬಂದಾಗ ಭಕ್ತಿ ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ಪಾಪಾನುರಾಗವಾಗುವುದು, ಅದುದರಿಂದ ಅಶುಭರಾಗವನ್ನು ಬಿಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಮೋಕ್ಷ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಬಾಹ್ಯ ನಿಮಿತ್ತ ಮಾತ್ರವೆಂದೂ ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ; ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿಯೇ ಉಪಾದೇಯತೆಯನ್ನು ಮನ್ನಿಸಿ ಸಂತುಷ್ಟರಾಗುವುದಿಲ್ಲ, ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗದ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ.

ಇಯಂ ಭಕ್ತಿಃ ಕೇವಲಭಕ್ತಿಪ್ರಧಾನಸ್ಯಾಜ್ಞಾನಿನೋ ಭವತಿ ತೀವ್ರರಾಗಜ್ವರವಿನೋದಾರ್ಥಮ-
ಸ್ಥಾನರಾಗನಿಷೇಧಾರ್ಥಂ ಕ್ವಚಿತ್ ಜ್ಞಾನಿನೋಪಿ ಭವತಿ*|| - ಎಂದು ಪಂಚಾಸ್ತಿಕಾಯದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ.

ಅರ್ಥ: ಈ ಭಕ್ತಿಯು ಕೇವಲ ಭಕ್ತಿಯೇ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿರುವಂಥ ಅಜ್ಞಾನೀ ಜೀವನಿಗೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ತೀವ್ರವಾದ ರಾಗ ಜ್ವರವನ್ನು ದೂರ ಮಾಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ಅಥವಾ ಕಸ್ಥಾನದ ರಾಗದ ನಿಷೇಧ ಮಾಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಜ್ಞಾನಿಗೂ ಆಗುತ್ತದೆ.

ಪ್ರಶ್ನೆ : ಹೀಗಿದ್ದರೆ ಜ್ಞಾನಿಗಿಂತ ಅಜ್ಞಾನಿಗೆ ಭಕ್ತಿಯ ಅಧಿಕತೆಯಿರುತ್ತದೆಯೇನು ?

ಉತ್ತರ : ಯಥಾರ್ಥತೆಯ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಜ್ಞಾನಿಗೆ ನಿಜವಾದ ಭಕ್ತಿಯಿದ್ದರೆ ಅಜ್ಞಾನಿಗೆ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ರಾಗ ಭಾವದ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಅಜ್ಞಾನಿಯ ಶ್ರದ್ಧೆಯಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಅದನ್ನು ಮುಕ್ತಿಯ ಕಾರಣವೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದರಿಂದ ಅತ್ಯಂತ ಅನುರಾಗವಿದೆ, ಜ್ಞಾನಿಯ ಶ್ರದ್ಧೆಯಲ್ಲಿ ಶುಭವು ಬಂಧದ ಕಾರಣವೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದರಿಂದ ಅಂಥ ಅನುರಾಗವಿಲ್ಲ. ಬಾಹ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೆ ಜ್ಞಾನಿಗೆ ಅಧಿಕ ಅನುರಾಗವಿದ್ದರೆ ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಅಜ್ಞಾನಿಗೆ ಇರುತ್ತದೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದು.

ಈ ಪ್ರಕಾರ ದೇವ ಭಕ್ತಿಯಸ್ವರೂಪ ತಿಳಿಸಿಕೊಡಲಾಯಿತು.

ಗುರುಭಕ್ತಿಯ ಅನ್ಯಥಾರೂಪ

ಈಗ ಅವನಿಗೆ ಗುರುಭಕ್ತಿಯು ಹೇಗಿರುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

* ಇಯಂ ಹಿ ಸ್ಥೂಲಲಕ್ಷಣಯಾ ಕೇವಲಭಕ್ತಿಪ್ರಧಾನಸ್ಯಾಜ್ಞಾನಿನೋ ಭವತಿ ಉಪರಿತನಭೂಮಿಕಾಯಾಮಲಬ್ಧಸ್ವದಸ್ಯಾಸ್ಥಾನರಾಗನಿಷೇಧಾರ್ಥಂ ತೀವ್ರರಾಗಜ್ವರವಿನೋದಾರ್ಥಂ ವಾ ಕದಾಚಿತ್ ಜ್ಞಾನಿನೋಪಿ ಭವತಿತಿ||೧೬|| ನೇ ಗಾರ್ಥಯ ಟೀಕೆ

ಅದಷ್ಟೋ ಜನರು ಆಚ್ಛಾನುಸಾರಿಯಿದ್ದಾರೆ, ಅವರಂತೂ ಇವರು ಜೈನರ ಸಾಧುಗಳಿದ್ದಾರೆ, ನಮ್ಮ ಗುರುಗಳಿದ್ದಾರೆ, ಆದುದರಿಂದ ಇವರ ಭಕ್ತಿ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ವಿಚಾರಮಾಡಿ ಅವರ ಭಕ್ತಿಮಾಡುತ್ತಾರೆ, ಇನ್ನು ಅದಷ್ಟೋ ಜನರು ಪರೀಕ್ಷೆಯನ್ನೂ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಈ ಮಂನಿಗಳು ದಯೆ ಪಾಲಿಸುತ್ತಾರೆ, ಶೀಲ ಪಾಲಿಸುತ್ತಾರೆ, ಧನಾದಿಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ, ಉಪವಾಸ ಮೊದಲಾದ ತಪಮಾಡುತ್ತಾರೆ, ಕ್ಷುಧಾದಿ ಪರೀಷಹಗಳನ್ನು ಸಹಿಸುತ್ತಾರೆ, ಯಾರ ಮೇಲೂ ಕ್ರೋಧಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ, ಉಪದೇಶವಿತ್ತು ಇತರರನ್ನು ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇತ್ಯಾದಿ ಗುಣಗಳ ವಿಚಾರಮಾಡಿ ಅವರಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಭಾವ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಇಂಥ ಗುಣಗಳು ಪರಮಹಂಸ ಮೊದಲಾದ ಅನ್ಯಮತದವರಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಜೈನ ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ, ಆದುದರಿಂದ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಅತಿವ್ಯಾಪ್ತಿಸವಿದೆ. ಇವುಗಳ ಮೂಲಕ ಸರಿಯಾದ ಪರೀಕ್ಷೆಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಮತ್ತು ಯಾವ ಗುಣಗಳ ವಿಚಾರಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಅದಷ್ಟೋ ಜೀವಾಶ್ರಿತವಿದ್ದಾರೆ. ಅದಷ್ಟೋ ಪುಧ್ಗಲಾಶ್ರಿತವಿವೆ; ಅವುಗಳ ವಿಶೇಷತೆಯನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲಾರದೆ ಅಸಮಾನ ಜಾತೀಯವಾದ ಮುನಿ ಪರ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಏಕತ್ವ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿಯಾಗಿಯೇ ಉಳಿಯುತ್ತಾರೆ. ಇನ್ನು ಸಮ್ಯಗ್ದರ್ಶನ-ಜ್ಞಾನ-ಚಾರಿತ್ರದ ಏಕತಾರೂಪವಾದ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗವೇ ಮುನಿಗಳ ನಿಜವಾದ ಲಕ್ಷಣವಿದ್ದು ಅದನ್ನು ಗುರುತಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಇದರ ಪರಿಚಯವಾಗಿ ಹೋದರೆ ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿಯಾಗಿ ಉಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಮುನಿಗಳ ನಿಜವಾದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನೇ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳದಿದ್ದರೆ ನಿಜವಾದ ಭಕ್ತಿ ಹೇಗಾಗುವುದು? ಪುಣ್ಯಬಂಧಕ್ಕೆ ಕಾರಣಭೂತವಾದ ಶುಭಕ್ರಿಯಾರೂಪದ ಗುಣಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಅವುಗಳ ಸೇವೆಯಿಂದ ತನ್ನದು ಒಳ್ಳೆಯದಾಗುವುದೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಅನುರಾಗಿಯಾಗಿ ಭಕ್ತಿ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಈ ಪ್ರಕಾರ ಗುರುಭಕ್ತಿಯ ಸ್ವರೂಪ ಹೇಳಲಾಯಿತು.

ಶಾಸ್ತ್ರಭಕ್ತಿಯ ಅನ್ಯಥಾರೂಪ

ಈಗ ಶಾಸ್ತ್ರಭಕ್ತಿಯ ಸ್ವರೂಪ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಅದಷ್ಟೋ ಜನರು ಇದು ಕೇವಲೀ ಭಗವಂತರ ವಾಣಿಯಿರುವುದರಿಂದ ಕೇವಲಿಯ ಪೂಜ್ಯತ್ವದ ಕಾರಣ ದಿಂದಾಗಿ ಇದು ಕೂಡ ಪೂಜ್ಯವಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಭಕ್ತಿ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಮತ್ತೆ ಹಲವರಂತೂ ಈ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ವಿರಕ್ತತೆ, ದಯೆ, ಕ್ಷಮೆ, ಶೀಲ, ಸಂತೋಷ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ನಿರೂಪಣೆಯಿರುವುದರಿಂದ ಇವು ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಿವೆಯೆಂದು ಪರೀಕ್ಷೆ ಮಾಡಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಭಕ್ತಿ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಇಂಥ ಕಥನವಂತೂ ಅನ್ಯ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಾದ ವೇದಾಂತ ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ.

ಆದರಂತೆ ಈ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ತ್ರಿಲೋಕ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಗಂಭೀರ ನಿರೂಪಣೆಯಿರುವುದರಿಂದ ಉತ್ಕೃಷ್ಟತೆಯಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಭಕ್ತಿಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಅನುಮಾನಾದಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರವೇಶವಿಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ ಸತ್ಯಾಸತ್ಯದ ನಿರ್ಣಯ ಮಾಡಿ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಹೇಗೆ ತಿಳಿಯುವುದು? ಆದುದರಿಂದ ಈ ಪ್ರಕಾರ ನಿಜವಾದ ಪರೀಕ್ಷೆಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿಯಂತೂ ಅನೇಕಾಂತರೂಪದ ನಿಜವಾದ ಜೀವಾದಿ ತತ್ತ್ವಗಳ ನಿರೂಪಣೆಯಿದೆ ಮತ್ತು ನಿಜವಾದ ರತ್ನತ್ರಯರೂಪದ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗವನ್ನು ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಆದರಿಂದಲೇ ಜೈನಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಉತ್ಕೃಷ್ಟತೆಯಿದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಗುರುತಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಇದರ ಪರಿಚಯವಾಗಿ ಹೋದರೆ ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿಯಾಗಿ ಉಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ.

ಈ ಪ್ರಕಾರ ಶಾಸ್ತ್ರಭಕ್ತಿಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಹೇಳಲಾಯಿತು.

ಈ ಪ್ರಕಾರ ಇವನಿಗೆ ದೇವ-ಗುರು-ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಪ್ರತೀತಿಯಾಗುವುದರಿಂದ ವ್ಯವಹಾರ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವವಾಯಿ-
ತೆಂದು ವನ್ನಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಅವುಗಳ ನಿಜವಾದ ಸ್ವರೂಪವು ಭಾಸವಾಗದಿರುವುದರಿಂದ ನಿಜವಾದ ಪ್ರತೀತಿ ಕೂಡ
ಆಗಿಲ್ಲ. ನಿಜವಾದ ಪ್ರತೀತಿಯಾದಲ್ಲದೆ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯೂ ಆಗದಿರುವುದರಿಂದ ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿಯೇ ಇದ್ದಾರೆ.

ಸತ್ತತ್ತ್ವಗಳ ಅನ್ಯಥಾರೂಪ

ಆದರೆ ತೆ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ 'ತತ್ತ್ವಾರ್ಥಶ್ರದ್ಧಾನಂ ಸಮ್ಯಗ್ಧರ್ಮನಂ' (ತತ್ತ್ವಾರ್ಥಸೂತ್ರ ೧-೨) ಎಂಬ ವಚನ
ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಜೀವಾದಿತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ಹಾಗೆ ತಾನೂ ಕಲಿತುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ
ವತ್ತು ಅಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗ ಹಚ್ಚುತ್ತಾನೆ, ಇತರರಿಗೆ ಉಪದೇಶ ಕೊಡುತ್ತಾನೆ; ಆದರೆ ಆ ತತ್ತ್ವಗಳ ಭಾವವು
ಭಾಸವಾಗುವುದಿಲ್ಲ; ಮತ್ತು ಇಲ್ಲಿ ಆ ವಸ್ತುವಿನ ಭಾವದ ಹೆಸರನ್ನೇ ತತ್ತ್ವವೆಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಆ ಭಾವವು ಭಾಸ-
ವಾದಲ್ಲದೆ ತತ್ತ್ವಾರ್ಥಶ್ರದ್ಧೆಯಂ ಹೇಗಾಗುವುದು ? ಭಾವವು ಭಾಸವಾಗುವುದೆಂದರೇನೆಂಬುದನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಯಾವನೋ ಓರ್ವ ಪುರುಷನು ಚತುರನಾಗುವ ಸಲುವಾಗಿ ಶಾಸ್ತ್ರದಮೂಲಕ ಸ್ವರ, ಗ್ರಾಮ, ಮೂರ್ಛನ,
ರಾಗಗಳ ಸ್ವರೂಪ ಮತ್ತು ತಾಲ-ತಾನದ ಭೇದಗಳನ್ನಂತೂ ಕಲಿಯುತ್ತಾನೆ; ಆದರೆ ಸ್ವರಾದಿಗಳ ಶ್ವರೂಪ
ವನ್ನು ಗುರುತಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಸ್ವರೂಪದ ಪರಿಚಯವಾದಲ್ಲದೆ ಅನ್ಯಸ್ವರಾದಿಗಳನ್ನು ಅನ್ಯಸ್ವರಾದಿಗಳ ರೂಪವಾಗಿ
ವನ್ನಿಸುತ್ತಾನೆ, ಅಥವಾ ಸತ್ಯವನ್ನೂ ವನ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ ನಿರ್ಣಯಮಾಡಿ ವನ್ನಿಸುವುದಿಲ್ಲ; ಆದುದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ
ಚತುರತೆಯು ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಯಾವನೋ ಓರ್ವ ಜೀವನು ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಿಯಾಗುವ ಸಲುವಾಗಿ
ಶಾಸ್ತ್ರದ ಮೂಲಕ ಜೀವ ಮೊದಲಾದ ತತ್ತ್ವಗಳ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕಲಿತುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ; ಆದರೆ ಅವುಗಳ ಸ್ವರೂ
ಪವನ್ನು ಗುರುತಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸಿಕೊಂಡಲ್ಲದೆ ಅನ್ಯತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಅನ್ಯತತ್ತ್ವರೂಪವಾಗಿ
ವನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ, ಅಥವಾ ಸತ್ಯವನ್ನು ವನ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ ನಿರ್ಣಯಮಾಡಿ ವನ್ನಿಸುವುದಿಲ್ಲ; ಆದುದರಿಂದ
ಅವನಿಗೆ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಓರ್ವನು ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಗಳನ್ನು ಓದಿರಬಹುದು ಅಥವಾ ಓದಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ;
ಆದರೆ ಸ್ವರಾದಿಗಳ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಗುರುತಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ ಅವನು ಚತುರನೇ ಇದ್ದಾನೆ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಶಾಸ್ತ್ರ ಓದಿ-
ರಲಿ ಅಥವಾ ಓದದಿರಲಿ, ಒಂದಂವೇಳೆ ಜೀವಾದಿಗಳ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರೆ ಅವನು ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವ-
ಷ್ಟಿಯೇ ಇದ್ದಾನೆ. ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಜಿಂಕೆಯು ಸ್ವರ-ರಾಗಾದಿಗಳ ಹೆಸರನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ, ಆದರೆ ಅದರ
ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಗುರುತಿಸುತ್ತದೆ; ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ತುಚ್ಛಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವರು ಜೀವಾದಿಗಳ ಹೆಸರನ್ನು ತಿಳಿಯುವು-
ದಿಲ್ಲ, ಆದರೆ ಅವುಗಳ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಗುರುತಿಸುತ್ತಾರೆ. 'ಇದು ನಾನಿದ್ದೇನೆ, ಇವು ಪರವಿವೆ; ಈ ಭಾವಗಳು
ಕೆಡಕಿವೆ, ಇವು ಒಳ್ಳೆಯವಿವೆ'ಯೆಂಬ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಗುರುತಿಸುವುದರ ಹೆಸರು ಭಾವ-ಭಾಸನವಿದೆ. ಶಿವಭೂತಿ
ಮುನಿಯು ಜೀವಾದಿಗಳ ಹೆಸರನ್ನು ತಿಳಿಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ, ಮತ್ತು 'ತುಷವಶಾಪಭಿನ್ನ'ವೆಂದು ಉರುಹಾಕತೊಡಗಿ
ದನು. ಇದಂತೂ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಶಬ್ದವಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ಸ್ವ-ಪರದ ಭಾವರೂಪ ಧ್ಯಾನಮಾಡಿದನು, ಅದರಿಂದ ಕೇವಲಿ-
ಯಾದನು. ಮತ್ತು ಹನ್ನೊಂದು ಅಂಗಗಳ ಪಾಲಿಗಳು ಜೀವಾದಿತತ್ತ್ವಗಳ ವಿಶೇಷ ಭೇದ ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ, ಆದರೆ
ಭಾವಭಾಸವಾಗದಿರುವುದರಿಂದ ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿಗಳಾಗಿರುತ್ತಾರೆ.

ಈಗ ಇವನಿಗೆ ತತ್ತ್ವಶ್ರದ್ಧೆಯು ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಆಗುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಜೀವ-ಅಜೀವ ತತ್ತ್ವಗಳ ಅನ್ಯಥಾರೂಪ

ಜನಶಾಸ್ತ್ರಗಳಿಂದ ಜೀವದ ತ್ರಸ-ಸ್ಥಾವರಾದಿರೂಪ ಮತ್ತು ಗುಣಸ್ಥಾನ-ಮಾರ್ಗಣಾದಿ ರೂಪದ ಭೇದ-

* ತುಸಮಾಸಂ ಘೋಸಂತೋ ಭಾವವಿಸುದ್ರೋ ಮಹಾಣುಭಾವೋ ಯ |
ಣಾಮೇಣ ಯ ಶಿವಭೂತ ಕೇವಲಣಾಣೀ ಪುಡಂ ಜಾನ್ವೋ ||೨೩|| ಭಾವಮಾಪುಡ

ಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ, ಅಜೀವದ ಪುಸ್ತಕವಾದಿ ಭೇದಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಅವುಗಳ ವರ್ಣಾದಿ ವಿಶೇಷಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ; ಆದರೆ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಭೇದವಿಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಕಾರಣಭೂತ ಹಾಗೂ ವೀತರಾಗ ಅವಸ್ಥೆಯಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣಭೂತವಾದ ಯಾವ ನಿರೂಪಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದೆ ಅದನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ.

ಇನ್ನು ಯಾವುದೇ ಪ್ರಸಂಗವಶದಿಂದ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರತಿಳಿಯಬೇಕಾದಾಗ ಶಾಸ್ತ್ರಾನುಸಾರವಾಗೇನೋ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ; ಆದರೆ ತನ್ನನ್ನು ತನ್ನ ರೂಪವಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ತನ್ನಲ್ಲಿ ಪರದ ಅಂಶವನ್ನೂ ಬೆರಸದಂತೆ ಮತ್ತು ಪರದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಅಂಶವನ್ನೂ ಬೆರಸದಂತೆ ನಿಜವಾದ ಶ್ರದ್ಧೆ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಅನ್ಯ ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿಗಳು ನಿರ್ಧಾರವಿಲ್ಲದೆ ಪರ್ಯಾಯ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ವರ್ಣಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಹಂಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಧಾರಣೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ; ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಈತನೂ ಆತ್ಮಾಶ್ರಿತವಾದ ಜ್ಞಾನಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ವತ್ಸು ಶರೀರಾಶ್ರಿತವಾದ ಉಪದೇಶ-ಉಪವಾಸವೊದಲಾದ ಕ್ರಿಯೆಗಳಲ್ಲಿ ತನ್ನತನವನ್ನು ಮನ್ನಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಮತ್ತು ಒಮ್ಮೆ ಶಾಸ್ತ್ರಾನುಸಾರ ಸತ್ಯ ಮಾತನ್ನು ಆಡುತ್ತಾನೆ; ಆದರೆ ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಧಾರ ರೂಪದ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಮದ್ಯಕುಡಿದು ಅವಲೋಕಿಸಿದವನು ತಾಯಿಗೆ ತಾಯಿಯೆಂದು ಹೇಳಿದರೂ ಅದು ಸತ್ಯವಿಲ್ಲ; ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಇವನನ್ನು ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಿಯೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಬೇರೆ ಯಾವುದೇ ಮಾತನ್ನೂ ಆಡುತ್ತಾನೆ, ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಆತ್ಮನ ಕಥನ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ; ಆದರೆ ಈ ಆತ್ಮನು 'ನಾನೇ ಇದ್ದೇನೆ'ಂಬ ಭಾವವು ಭಾಸವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಯಾವುದೇ ಒಂದನ್ನು ಇನ್ನೊಂದರಿಂದ ಭಿನ್ನವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿಕೊಡುತ್ತಾರೆ, ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಆತ್ಮ ಮತ್ತು ಶರೀರದ ಭಿನ್ನತೆಯನ್ನು ಪ್ರರೂಪಣೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ; ಆದರೆ ನಾನು ಈ ಶರೀರ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ ಭಿನ್ನನಿದ್ದೇನೆಂಬ ಭಾವವು ಭಾಸವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಅದರಂತೆ ಪರ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಜೀವ-ಪುದ್ಗಲಗಳ ಪರಸ್ಪರ ನಿಮಿತ್ತದಿಂದ ಅನೇಕ ಕ್ರಿಯೆಗಳಾಗುತ್ತವೆ, ಅವನ್ನು ಎರಡೂ ದ್ರವ್ಯಗಳ ಸಂಯೋಗದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದವುಗಳೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ. ಇದು ಜೀವದ ಕ್ರಿಯೆಯಿದ್ದು ಪುದ್ಗಲವು ಅದರ ನಿಮಿತ್ತವಿದೆ, ಇದು ಪುದ್ಗಲದ ಕ್ರಿಯೆಯಿದ್ದು ಜೀವವು ಅದರ ನಿಮಿತ್ತವಿದೆಯೆಂಬ ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನಭಾವವು ಭಾಸವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಇತ್ಯಾದಿ ಭಾವಗಳು ಭಾಸವಾದಲ್ಲದೆ ಅವನನ್ನು ಜೀವ-ಅಜೀವದ ನಿಜವಾದ ಶ್ರದ್ಧೆಯುಳ್ಳವನೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ; ಏಕೆಂದರೆ ಜೀವ-ಅಜೀವಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯುವ ಪ್ರಯೋಜನವೇ ಇದ್ದು ಅದು ಆಗಲಿಲ್ಲ.

ಅಸ್ರವತತ್ವದ ಅನ್ಯಥಾರೂಪ

ಅಸ್ರವತತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಹಿಂಸಾರೂಪದ ಪಾಪಾಸ್ರವಗಳನ್ನು ಹೇಯವೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಅಹಿಂಸಾರೂಪದ ಪುಣ್ಯಾಸ್ರವಗಳನ್ನು ಉಪಾದೇಯವೆಂದು ಮನ್ನಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಇವೆರಡೂ ಕರ್ಮಬಂಧದ ಕಾರಣಗಳಿದ್ದು ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಉಪಾದೇಯತೆಯನ್ನು ಮನ್ನಿಸುವುದೇ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವವಿದೆ. ಇದನ್ನೇ ಸಮಯಸಾರದ ಬಂಧಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ.*

* ಸಮಯಸಾರದ ೨೫೪ ರಿಂದ ೨೫೬ ನೇ ಗಾಢೆಯ ನಂತರದ ಕಲಶಗಳು.
 ಸರ್ವಸದೈವ ನಿಯತಂ ಭವತಿ ಸ್ವತೀಯ ಕರ್ಮೋದಯಾನ್ತರಣ ಜೀವಿತ ದುಃಖಸೌಖ್ಯಮ್ |
 ಅಜ್ಞಾನಮೇತದಿಹ ಯತ್ತು ಪಠಃ ಪರಸ್ಯ ಕುರ್ಯಾತ್ಪ್ರಮಾನ್ಯರಣ ಜೀವಿತ ದುಃಖ ಸೌಖ್ಯಮ್ ||೧೬೪||
 ಅಜ್ಞಾನಮೇತದಧಿಗಮ್ಯ ಪರಾತ್ತರಸ್ಯ ಪಶ್ಯಂತಿ ಯೇ ಮರಣ ಜೀವಿತ ದುಃಖ ಸೌಖ್ಯಮ್ |
 ಕರ್ಮಾಣ್ಯ ಹಂಕೃತಿರಸೇನ ಚಿರೀರ್ಷವಸ್ತೇ ಮಿಥ್ಯಾದೃಶೋ ನಿಯತಮಾತ್ಮಹನೋ ಭವಂತಿ ||೧೬ ||

ಎಲ್ಲ ಜೀವಗಳಿಗೆ ಜೀವನ-ಮರಣ, ಸುಖ-ದುಃಖಗಳು ತಪ್ಪೂ ಕರ್ಮದ ನಿಮಿತ್ತದಿಂದ ಆಗುತ್ತವೆ. ಒಂದು ಜೀವವು ಇನ್ನೊಂದು ಜೀವದ ಈ ಕಾರ್ಯಗಳ ಕರ್ತೃವಾಗುವ ಮಿಥ್ಯಾಧ್ಯವಸಾಯವೇ ಬಂಧದ ಕಾರಣವಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಅನ್ಯ ಜೀವಗಳನ್ನು ಬದುಕಿಸುವ ಅಥವಾ ಸುಖಮಾಡುವ ಅಧ್ಯವಸಾಯವಿದ್ದರೆ ಅದು ಪುಣ್ಯಬಂಧದ ಕಾರಣವಿದೆ ಮತ್ತು ಕೊಂದು ಹಾಕುವ ಅಥವಾ ದುಃಖಮಾಡುವ ಅಧ್ಯವಸಾಯವಿದ್ದರೆ ಅದು ಪಾಪ ಬಂಧದ ಕಾರಣವಿದೆ.

ಈ ಪ್ರಕಾರ ಅಹಿಂಸೆಯಂತೆ ಸತ್ಯ ಮೊದಲಾದವು ಪುಣ್ಯ ಬಂಧಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಿವೆ ಮತ್ತು ಹಿಂಸೆಯಂತೆ ಅಸತ್ಯ ಮೊದಲಾದವು ಪಾಪ ಬಂಧಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಿವೆ. ಇವೆಲ್ಲವು ಮಿಥ್ಯಾಧ್ಯವಸಾಯಗಳಿದ್ದು ಇವು ತ್ಯಾಜ್ಯವಿವೆ-ಆದುದರಿಂದ ಹಿಂಸಾದಿಗಳಂತೆ ಅಹಿಂಸೆ ಮೊದಲಾದುವನ್ನೂ ಬಂಧದ ಕಾರಣವೆಂದೇ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಹೇಯವೆಂದೇ ಮನ್ನಿಸುವುದು.

ಹಿಂಸೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಲ್ಲುವ ಬುದ್ಧಿಯಿದೆ, ಆದರೆ ಅವನ ಆಯುರ್ಪೂರ್ಣವಾದಲ್ಲದೆ ಸಾಯುವುದಿಲ್ಲ, ಇವನ ತನ್ನ ದ್ವೇಷಪರಿಣತೆಯಿಂದ ತಾನೇ ಪಾಪ ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಅಹಿಂಸೆಯಲ್ಲಿ ರಕ್ಷಣೆಮಾಡುವ ಬುದ್ಧಿಯಿದೆ, ಆದರೆ ಅವನ ಆಯು ಬಾಕಿ ಉಳಿದಲ್ಲದೆ ಬದುಕುವುದಿಲ್ಲ, ಇವನು ತನ್ನ ಪ್ರಶಸ್ತ ರಾಗಪರಿಣತಿಯಿಂದ ತಾನೇ ಪುಣ್ಯಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಇವೆರಡೂ ಹೇಯವಿವೆ; ಆದರೆ ವೀತರಾಗನಾಗಿ ದೃಷ್ಟಾಜ್ಞಾ ತಾರೂಪದಿಂದ ಪ್ರವರ್ತಿಸುವಲ್ಲಿ ನಿರ್ಬಂಧವಿದೆ ಅದು ಉಪಾದೇಯವಿದೆ.

ಆದುದರಿಂದ ಇಂಥ ದಶೆಯಾಗದವರಿಗೆ ಪ್ರಶಸ್ತರಾಗರೂಪದಿಂದ ಪ್ರವರ್ತಿಸುವುದು; ಆದರೆ ಇದುಕೂಡ ಬಂಧದ ಕಾರಣವಿದೆ, ಹೇಯವಿದೆಯೆಂದು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಡಬೇಕು, ಶ್ರದ್ಧೆಯಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗನೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡರೆ ಮಿಥ್ಯಾಧ್ಯಕ್ಷಿಯೇ ಆಗುತ್ತಾನೆ.

ಆದರಂತೆ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವ, ಅವಿರತಿ, ಕಷಾಯ, ಯೋಗ ಇವು ಆಸ್ರವದ ಭೇದಗಳಿದ್ದು ಅವನ್ನು ಬಾಹ್ಯರೂಪದಿಂದ ಮನ್ನಿಸುತ್ತಾನೆ, ಆದರೆ ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ಈ ಭಾವಗಳ ಜಾತಿಯನ್ನು ಗುರುತಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

ಅನ್ಯದೇವಾದಿಗಳ ಸೇವನೆಯರೂಪದ ಗೃಹೀತ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವವನ್ನು ಮಿಥ್ಯಾತ್ವವೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ, ಆದರೆ ಅನಾದಿ ಅಗೃಹೀತ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವವಿದೆ ಅದನ್ನು ಗುರುತಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

ಆದರಂತೆ ಬಾಹ್ಯದಲ್ಲಿ ತ್ರಸ-ಸ್ಥಾವರಗಳ ಹಿಂಸೆ ಹಾಗೂ ಇಂದ್ರಿಯ-ಮನದ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿನ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಅವಿರತಿಯೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಹಿಂಸೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರನೂದ ಪರಿಣತಿಯು ಮೂಲವಿದ್ದರೆ ವಿಷಯಸೇವನೆಯಲ್ಲಿ ಅಭಿಲಾಷೆಯು ಮೂಲವಿದ್ದು ಅದರ ಅವಲೋಕನ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ.

ಇನ್ನು ಬಾಹ್ಯದಲ್ಲಿ ಕ್ರೋಧಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಕಷಾಯವೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ, ಆದರೆ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಲ್ಲಿ ರಾಗ-ದ್ವೇಷಗಳು ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದು ಅವನ್ನೂ ಗುರುತಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

ಮತ್ತು ಬಾಹ್ಯದಲ್ಲಿ ಚೇಷ್ಟೆಯಾಗುವುದನ್ನೂ ಯೋಗವೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ, ಆದರೆ ಶಕ್ತಿಭೂತವಾದ ಯೋಗಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ.

ಈ ಪ್ರಕಾರ ಆಸ್ರವಗಳ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ವಿಪರೀತವಾಗಿ ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ.

ಯಾವ ರಾಗ-ದ್ವೇಷ-ಮೋಹರೂಪದ ಆಸ್ರವ ಭಾವಗಳಿವೆ, ಅವನ್ನು ನಾಶಮಾಡುವ ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಬಾಹ್ಯಕ್ರಿಯೆ ಅಥವಾ ಬಾಹ್ಯನಿಮಿತ್ತಗಳನ್ನು ದೂರಮಾಡುವ ಉಪಾಯಮಾಡುತ್ತಾನೆ; ಆದರೆ ಅವನ್ನು ದೂರಮಾಡುವುದರಿಂದ ಆಸ್ರವದ ನಾಶವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ದ್ರವ್ಯಲಿಂಗಿಮುನಿಯು ಅನ್ಯದೇವಾದಿಗಳ ಸೇವೆ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ, ಹಿಂಸೆ ಅಥವಾ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಕ್ರೋಧಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ, ಮನ-ವಚನ-ಕಾಯಗ-

ಳನ್ನು ನಿರೋಧಿಸುತ್ತಾನೆ; ಆದಾಗ್ಯೂ ಅವನಿಗೆ ವಿಠ್ಠಾತ್ಮ ವೊದಲಾದ ನಾಲೂ ಆಸ್ತವಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಮತ್ತು ಅವರು ಕಪಟದಿಂದಲೂ ಕಾರ್ಯಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ, ಕಪಟದಿಂದ ಮಾಡಿದರೆ ಗ್ರ್ಯುವೇಯಕದವರೆಗೆ ಹೇಗೆ ತಲುಪುವರು ? ಆದುದರಿಂದ ಆ ಅಂತರಂಗದ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಲ್ಲಿ ಇರುವ ವಿಠ್ಠಾತ್ಮವೊದಲಾದ ರೂಪದೈರಾಗಾದಿ ಭಾವಗಳೇ ಆಸ್ತವಗಳಿವೆ.

ಅವನ್ನು ಗುರುತಿಸದಿರುವುದರಿಂದ ಇವನಿಗೆ ಆಸ್ತವ ತತ್ತ್ವದ್ದೂ ಕೂಡ ಸತ್ಯ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಲ್ಲ.

ಬಂಧತತ್ತ್ವದ ಅನ್ಯಥಾರೂಪ

ಅಲ್ಲದೆ ಬಂಧತತ್ತ್ವದಲ್ಲಿ ಆ ಅಶುಭ-ಭಾವಗಳಿಂದ ನರಕಾದಿಗಳ ರೂಪದ ಪಾಪದ ಬಂಧವಾಗುವುದನ್ನು ಕೆಡಕೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಶುಭ ಭಾವಗಳಿಂದ ದೇವಾದಿಗಳ ರೂಪದ ಪುಣ್ಯದ ಬಂಧವಾಗುವುದನ್ನು ಒಳ್ಳೆಯದೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಸಮಸ್ತ ಜೀವರಗಳ ದುಃಖ ಸಾಮಗ್ರಿಯೆಲ್ಲ ದ್ವೇಷ ಮತ್ತು ಸುಖ ಸಾಮಗ್ರಿಯೆಲ್ಲಿ ರಾಗವು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ, ಹಾಗೆ ಇವನಿಗೂ ರಾಗ-ದ್ವೇಷ ಮಾಡುವ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿದೆ. ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಈ ಪರ್ಯಾಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಸುಖ-ದುಃಖದ ಸಾಮಗ್ರಿಯಲ್ಲಿ ರಾಗ-ದ್ವೇಷ ಮಾಡುವುದಿದೆ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಮುಂಬರುವ ಪರ್ಯಾಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಸುಖ-ದುಃಖದ ಸಾಮಗ್ರಿಯಲ್ಲಿ ರಾಗ-ದ್ವೇಷ ಮಾಡುವುದಿದೆ.

ಆದರಂತೆ ಶುಭಾಶುಭ ಭಾವಗಳಿಂದ ಪುಣ್ಯ-ಪಾಪದ ವಿಶೇಷತೆಯಂತೂ ಅಘಾತಿ ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಆಗುತ್ತದೆ ಆದರೆ ಅಘಾತಿ ಕರ್ಮಗಳು ಆತ್ಮ ಗುಣದ ಘಾತ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಶುಭಾಶುಭ ಭಾವಗಳಲ್ಲಿ ನಿರಂತರ ಘಾತಿಕರ್ಮಗಳ ಬಂಧವಾಗುತ್ತದೆ, ಅವೆಲ್ಲವೂ ಪಾಪ ರೂಪಗಳೇ ಇವೆ, ಮತ್ತು ಅವೇ ಆತ್ಮ ಗುಣದ ಘಾತಕವಿವೆ. ಆದುದರಿಂದ ಅಶುದ್ಧ ಭಾವಗಳಿಂದ ಕರ್ಮ ಬಂಧವಾಗುತ್ತದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಒಳಿತು-ಕೆಡಕೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದೇ ವಿಠ್ಠಾಶ್ರದ್ಧೆಯಿದೆ.

ಆದುದರಿಂದ ಇಂಥ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಬಂಧದ ಕುರಿತೂ ಸತ್ಯ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಲ್ಲ.

ಸಂವರತತ್ತ್ವದ ಅನ್ಯಥಾರೂಪ

ಅಲ್ಲದೆ ಸಂವರ ತತ್ತ್ವದಲ್ಲಿ ಅಹಿಂಸಾದಿ ರೂಪದ ಶುಭಾಸ್ತವಭಾವಗಳಿಗೆ ಸಂವರವೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ, ಆದರೆ ಒಂದೇ ಕಾರಣದಿಂದ ಪುಣ್ಯ ಬಂಧವನ್ನೂ ಮನ್ನಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಸಂವರವನ್ನೂ ಮನ್ನಿಸುವುದು ಅದು ಅಗುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿಲ್ಲ.

ಪ್ರಶ್ನೆ : ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಒಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಭಾವವಿರುತ್ತದೆ, ಅಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಅನ್ಯ ಬಂಧವೂ ಆಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಸಂವರ-ನಿರ್ಜರೆಗಳೂ ಆಗುತ್ತವೆ. ಅದು ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಆಗುತ್ತದೆ ?

ಉತ್ತರ : ಆ ಭಾವವು ವಿಶ್ವರೂಪವಿರುತ್ತದೆ, ಅದು ಸ್ವಲ್ಪ ವೀತರಾಗವಾಗಿದ್ದರೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಸರಾಗವುಳಿದಿರುತ್ತದೆ. ಆ ವೀತರಾಗದ ಅಂಶಗಳಿಂದ ಸಂವರವಿದೆ ಮತ್ತು ಆ ಸರಾಗವುಳಿದಿರುವ ಅಂಶಗಳಿಂದ ಬಂಧವಿದೆ. ಆ ಒಂದು ಭಾವದಿಂದ ಎರಡು ಕಾರ್ಯಗಳಾಗುತ್ತವೆ, ಆದರೆ ಒಂದು ಪ್ರಶಸ್ತರಾಗದಿಂದಲೇ ಪುಣ್ಯಾಸ್ತವವನ್ನೂ ಮನ್ನಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಸಂವರ-ನಿರ್ಜರೆಗಳನ್ನೂ ಮನ್ನಿಸುವುದು ಅದು ಭ್ರಮೆಯಿದೆ. ವಿಶ್ವಭಾವದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಇದು ಸರಾಗವಿದೆ ಇದುವೀತರಾಗವಿದೆಯೆಂಬ ಪರಿಚಯವು ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಕ್ಕೆ ಗೆ ಇರುವುದರಿಂದ ಅವನು ಉಳಿದ ಸರಾಗತೆಯನ್ನೂ ಹೇಯರೂಪವೆಂದು ಶ್ರದ್ಧೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ವಿಠ್ಠಾದೃಷ್ಟಿಗೆ ಇಂಥ ಪರಿಚಯವಿಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ ಸರಾಗ ಭಾವದಲ್ಲಿ ಸಂವರದ ಭ್ರಮೆಯಿಂದ ಅವಶಸ್ತರೂಪಗಳಾದ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಉಪಾದೇಯರೂಪವೆಂದು ಶ್ರದ್ಧೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ.

ಅದರಂತೆ ಸಿದ್ಧಾಂತದಲ್ಲಿ ಗುಪ್ತಿ, ಸಮಿತಿ, ಧರ್ಮ, ಅನುಪ್ರೇಕ್ಷೆ, ಪರೀಷಹಜಯ, ಚಾರಿತ್ರ ಇವುಗಳ ಮೂಲಕ ಸಂವರವಾಗುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳಿದೆ.*ಆದರೆ ಇವುಗಳದಂತೂ ಯಥಾರ್ಥ ಶ್ರದ್ಧೆ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಹೇಗೆಂಬುದನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಗುಪ್ತಿ : ಬಾಹ್ಯದಲ್ಲಿ ಮನ-ವಚನ-ಕಾಯದ ಚೇಷ್ಟೆಯನ್ನು ನಿರೋಧಿಸುವುದು, ಪಾಪಚಿಂತನೆ ಮಾಡದಿರುವುದು, ವಶಿಸಧಾರಣ ಮಾಡುವುದು, ಗಮನಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡದಿರುವುದಕ್ಕೆ ಅವನು ಗುಪ್ತಿಯೆಂದು ಮನ್ನಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೂ ಭಕ್ತಿಮೊದಲಾದ ರೂಪದ ಪ್ರಶಸ್ತರಾಗದಿಂದ ನಾನಾವಿಕಲ್ಪಗಳಾಗುತ್ತವೆ, ವಚನ-ಕಾಯದ ಚೇಷ್ಟೆಯನ್ನು ಸ್ವಯಂ ತಡೆದಿಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ, ಅಲ್ಲಿ ಶುಭಪ್ರವೃತ್ತಿಯಿದ್ದು ಆ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಗುಪ್ತತನವು ಸಂಭವಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ವೀತರಾಗಭಾವವಾದ ಮೇಲೆ ಮನ-ವಚನ-ಕಾಯದ ಚೇಷ್ಟೆಯಾಗದಿರುವುದೇ ನಿಜವಾದ ಗುಪ್ತಿಯಿದೆ.

ಸಮಿತಿ : ಅದರಂತೆ ಪರಜೀವಗಳ ರಕ್ಷಣೆಯ ಸಲುವಾಗಿ ಮಾಡುವ ಯತ್ನಾಚಾರದ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಸಮಿತಿಯೆಂದು ಮನ್ನಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಹಿಂಸೆಯಪರಿಣಾಮಗಳಿಂದಂತೂ ಪಾಪವಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ರಕ್ಷಣೆಯ ಪರಿಣಾಮಗಳಿಂದ ಸಂವರವೆಂದು ಹೇಳಿದರೆ ಪುಣ್ಯಬಂಧದ ಕಾರಣವು ಯಾವುದಾಗುವುದು ? ಮತ್ತು ಏಷಣಾ ಸಮಿತಿಯಲ್ಲಿ ದೋಷವು ತೊಲಗುತ್ತದೆ ಅಲ್ಲಿ ರಕ್ಷಣೆಯ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲ; ಆದುದರಿಂದ ರಕ್ಷಣೆಯ ಸಲುವಾಗಿಯೇ ಸಮಿತಿಯಿಲ್ಲ.

ಮೂನಿಗಳಿಗೆ ಒಂದಿಷ್ಟು ರಾಗವಾದ ಮೇಲೆ ಗಮನಾದಿಕ್ರಿಯೆಗಳಾಗುತ್ತವೆ, ಆಗ ಆ ಕ್ರಿಯೆಗಳಲ್ಲಿ ಅತಿ ಆಸಕ್ತಿಯ ಅಭಾವದಿಂದ ಪ್ರಮಾದರೂಪದ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಅನ್ಯ ಜೀವಗಳನ್ನು ದುಃಖಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ತಮ್ಮ ಗಮನಾದಿ ಪ್ರಯೋಜನ ಸಾಧಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ತಾನಾಗಿಯೇ ದಯೆಯ ಪಾಲನೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ನಿಜವಾದ ಸಮಿತಿಯಿದೆ.

ಧರ್ಮ : ಅಲ್ಲದೆ ಬಂಧಮೊದಲಾದವುಗಳ ಭಯದಿಂದ ಅಥವಾ ಸ್ವರ್ಗ-ಮೋಕ್ಷದ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಕ್ರೋಧಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ, ಆದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಕ್ರೋಧಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಂತೂ ನಾಶವಾಗಿಲ್ಲ. ಹೇಗೆಂದರೆ ಯಾವನೋ ಓರ್ವನು ದೊರೆ ಮೊದಲಾದವರ ಭಯದಿಂದ ಅಥವಾ ದೊಡ್ಡಸ್ತನದ ಲೋಭದಿಂದ ಪರಸ್ತ್ರೀಯ ಸೇವನೆ ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ಅವನನ್ನು ತ್ಯಾಗಿಯೆಂದು ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಇವನು ಕ್ರೋಧಾದಿಗಳ ತ್ಯಾಗಿಯಿಲ್ಲ. ಪದಾರ್ಥಗಳು ಇಷ್ಟಾನಿಷ್ಟವಾಗಿ ಭಾಸವಾಗುವುದರಿಂದ ಕ್ರೋಧಾದಿಗಳಾಗುತ್ತವೆ; ಆದರೆ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನದ ಅಭ್ಯಾಸದಿಂದ ಯಾವುದೂ ಇಷ್ಟಾನಿಷ್ಟವಾಗಿ ಭಾಸವಾಗದಿರುವಾಗ ತಾನಾಗಿಯೇ ಕ್ರೋಧಾದಿಗಳು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವುದಿಲ್ಲ; ಆಗ ನಿಜವಾದ ಧರ್ಮವಾಗುತ್ತದೆ.

ಅನುಪ್ರೇಕ್ಷೆ : ಅದರಂತೆ ಅನಿತ್ಯಾದಿಗಳ ಚಿಂತನದಿಂದ ಶರೀರ ಮೊದಲಾದವನ್ನು ಕೆಡಕೆಂದು ತಿಳಿದು, ಹಿತಕರವಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಅವುಗಳಿಂದ ಉದಾಸವಾಗುವುದರ ಹೆಸರು ಅನುಪ್ರೇಕ್ಷೆಯೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಇದಂತೂ ಹೇಗೆ ಓರ್ವನು ಮಿತ್ರನಿರುವಾಗ ಅವನಲ್ಲಿ ಅನುರಾಗವಿರುತ್ತದೆ, ಮತ್ತು ಅವನ ಅವಗುಣ ನೋಡಿದ ನಂತರ ಉದಾಸೀನನಾಗುವನು; ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಶರೀರ ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ರಾಗವಿತ್ತು, ನಂತರ ಅನಿತ್ಯಾದಿ ಅವಗುಣಗಳ ಅವಲೋಕನ ಮಾಡಿ ಉದಾಸೀನನಾದನು; ಆದರೆ ಇಂಥ ಉದಾಸೀನತೆಯು ದ್ವೇಷರೂಪವಿದೆ. ತನ್ನ ಹಾಗೂ ಶರೀರ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಸ್ವಭಾವವು ಎಲ್ಲಿ, ಹೇಗಿದೆ ಹಾಗೆ ಗುರುತಿಸಿಕೊಂಡು-

*ಸ ಗುಪ್ತಸಮಿತಿಧರ್ಮನು ಪ್ರೇಕ್ಷಾಪರಿಷಹಜಯ ಚಾರಿತ್ರೈಃ | ತತ್ಪ್ರಾಧ್ಯಾಸೋತ್ಪ್ರ ೯-೨.

